

ALMANYA CUMHURBAŞKANI SÖMÜRGECİLİK DÖNEMİ KATLİAMLARINDAN ÖTÜRÜ TANZANYA'DAN AF DİLEDİ - 15.12.2023

Hasan Servet ÖKTEM

Blog No: 67
15.12.2023

Hasan Servet ÖKTEM(*)

Eski sömürgeci ülkelerin liderleri, son yıllarda, önceki asırlarda sömürdükleri ülkelere yaptıkları sembolik teessür ziyaretleri bünyesinde, geçmişte yaptıkları mezalimi kabul ile, bu konuda duydukları üzüntü ve pişmanlığı dile getirmek suretiyle, günahlarından arınma ve geçmiş ile yüzleşme süreci başlatıyorlar. Geçtiğimiz haftalarda İngiltere kralı 3. Şarlın Kenya'ya, Almanya Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeierın Tanzanyaya yaptığı ziyaretler bu kategoriye giriyor. Belçika kralı Philippe'in 2022 Haziran ayında Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ne aynı mahiyette teessür ziyareti gerçekleştirdiğini hatırlıyoruz.

Almanya, Namibya'da Soykırım Yaptığını Ahlaki ve Siyasi Sorumluluk Çerçevesinde Kabul Etti

Almanya'yı diğer sömürgeci ülkelerden ayıran husus sömürgeci geçmişinin fazla bilinmemesi. Bu utanç sayfası 1884 yılında açılmış ve 1. Dünya Savaşı yenilgisiyle zorunlu kapatılmış. Sadece 30 küsür yıl sürmüş sömürgecilik serüveni. Emperyalist sömürgeci geçmişi bakımından ülkede uzun yıllar hâkim olan sessizlik geleneğinin, Namibya'da yaptığı soykırımının 100. yılı vesilesiyle, 2004 yılından itibaren kısmen ve tedricen kalkmaya başladığı biliniyor. 2021 Mayıs ayında, Almanya ve Namibya arasında yürütülen müzakereler sonucunda, Almanya, Namibya'daki eylemlerinin soykırım olduğunu, ancak bu kabulün ahlaki ve siyasi sorumluluk temelinde olduğunu ve hukuki bir zorunluluk oluşturmadığını açıkladı. Bu ülkeye 1,1 milyar euro civarında kalkınma yardımı taahhüt

etmek suretiyle, Berlin, 20. yüzyılın ilk soykırımı dosyasını fazla toz kaldırmadan kapatmaya muvaffak oldu.

Almanya Tanzanya'da yaptığı katliamlardan ötürü af diledi

Almanya'nın geri bırakılmış kıtadaki ikinci vukuatı ise günümüz Tanzanya'sında, dönemin Alman Batı Afrikası"nda vuku bulmuş. İşte bu sebeple Cumhurbaşkanı Steinmeier 2023 Kasım ayı başında Darüsselamı ziyaretle, asker dedelerinin Tanzanya'da gerçekleştirdiği katliamlardan duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Amaç Namibya ile yürütülen sürecin bir benzerinin Tanzanya ile tekrarlanması. Böylece Afrika'daki 2. utanç dosyasını da, karşılıklı mutabakat ile rafa kaldırmak mümkün olabilecek. Tanzanya'nın, 2017 yılından itibaren, Almanya'dan, Maji-Maji isyanlarını (1905-1907) bastırmak gerekçesiyle, ülkenin güney-batısında (Ruvuma bölgesi) gerçekleştirdiği katliamlardan ötürü, özür ve tazminat talep ettiği biliniyor.

Alman sömürge yönetimi Tanzanya'da Ngoni toplumundan on binlercesini aç bırakarak toplu ölümlere sebep oldu

Alman askerleri, Berlin'in sömürgecilik faaliyetleri çerçevesinde, 1884 ila 1915 yılları arasında, Togo, Kamerun, Namibya, Burundi, Ruanda ve Tanzanya'da görev yapmışlar. Tanzanyanın güney-batısında Ruvuma adlı bölgede yaşayan ve pamuk üretimi yapmaya zorlanan etnik grupların, sömürgeci düzenden kaynaklanan infial çerçevesinde başlattıkları ayaklanmalar üzerine, Alman askerlerinin, 1905-1907 yılları arasında, isyanları kanlı biçimde bastırdığı, isyancıların lideri Ngoni aşireti şefi Songea ile yakınındaki 66 savaşçının başları kesilmek suretiyle öldürüldükleri, ayaklanmalar neticesinde on binlerce insanın (en düşük 75 bin en fazla 300 bin kişi telaffuz ediliyor) hayatını kaybettiği biliniyor. Maji-Maji isyanları olarak tarihe geçen ve sömürgeci güç Almanya'ya karşı Tanzanya topraklarında başlatılan söz konusu isyanlara dair ayrıntılı bilgilere çeşitli kaynaklardan ulaşmak mümkün. Ngoni topluluğundan on binlercesinin ölümünün, daha ziyade, sömürge yönetimi tarafından alınan tedbirler sebebiyle, isyancı bölgelerdeki halkın aç bırakılması neticesinde ve iki yıla yayılan bir zaman kesitinde gerçekleştiğini yine farklı kaynaklardan öğreniyoruz.

Hem öldürdüler, hem kemiklerini ve kafataslarını götürdüler

Alman sömürgeciler, Alman endüstrisinin ihtiyaç duyduğu ürünleri ve doğal kaynakları Afrika'dan ülkelerine yollarken, bilimsel veya ırksal amaçlarla, yüzlerce kafatası veya kemiği de, beraberlerinde Almanya'ya götürmüşler. Berlin'de bulunan Prusya Kültürel Mirası Vakfı Müzesinde, Tanzanya, Togo, Kamerun ve Ruanda'dan taşınmış 6300 kadar kafatası mevcut. Kafatasların üzerinde bazı kayıtlar bulunmasına karşın, kimlere ait oldukları tam tesbit edilemiyor. Namibya ve Tanzanya, ülkelerinden bir asır önce götürülen kafatası ve kemiklerin ait oldukları topraklara iade edilmesinde ısrar ediyorlar.

Sömürgeci askerler tarafından öldürüldükten sonra, kesilen kafası Almanya'ya götürülen isyancı liderlerden Mangi Meli adlı yerel kralın akrabalarının, büyük dedelerinin kafatasının tespiti, Tanzanya'ya geri getirilmesi ve doğduğu topraklarda haysiyetle gömülmesini sağlamak üzere, Alman makamlarıyla sürdürdükleri temaslar, Batı basınında haber oldu (13 Kasım 2018, BBC). Namibya'nın Herero kabilesine ait bir bölüm kafatasların ise, Berlin'de düzenlenen tören ertesinde, ülkelerine geri yollandığını (2018) yine Batı basınından okuduk.

Steinmeier Songea Savaş Müzesinde dedeleri adına af diledi

Almanya Cumhurbaşkanı Steinmeier'in geçtiğimiz kasım ayında gerçekleştirdiği Tanzanya ziyareti programına, ülkenin güney-batısında bulunan Songea şehrini dâhil etmesi, şehirdeki gösterişsiz savaş müzesini ziyaretle, sömürgeci Alman yönetimine direnirken hayatlarını kaybedenlerin anıları önünde saygıyla eğilmesi, gecikmiş de olsa, doğru yolda atılmış önemli bir adımdır. Almanya nazi döneminin günahlarının kefaretini ödemiştir, ödemektedir. Sömürgeci döneme ait günahların bedeli de benzer şekilde ödenmelidir. Namibya ile gerçekleştirilen çalışmalara bu defa Tanzanya ile başlanılması, Almanya'nın sömürgeci geçmişi ile yüzleşme sürecinin 2. perdesidir. Her sene 60 bin civarında Alman turistin, Tanzanyaya seyahatle, Serengeti Milli Parkı, başkent Darüsselam, ikinci büyük şehir Aruşa ve Zanzibar adasının sunduğu güzelliklerin keyfini çıkardıkları biliniyor. Steinmeierin tarihi ziyareti sonrasında Alman turistlerin gezi programlarına Songeayı da dâhil ederek tarihlerinin karanlıkta kalan bir kısmını daha aydınlatmaları uygun düşecektir.

Batılı sömürgeci ülkeler, Afrika'ya olan maddi manevi borçlarını öderler mi?

Başta esir/köle ticareti olmak üzere, Batılı ülkelerin, Afrika halkları aleyhinde asırlar boyunca yaptıkları, ölçülemez haksızlık ve yanlışlar ile sebebiyet verdikleri unutulamaz ızdırabın, 1990'lı yılların başından itibaren, Afrika Birliği ve Birleşmiş Milletler'in önderliğinde, çeşitli forumlarda (2001, Durban Konferansı, Güney Afrika vs.) ele alınıp tartışıldığını biliyoruz. Yıllar içerisinde, sözkonusu günahların kefaretinin nasıl ve hangi miktarlarda ödenmesi icap ettiği hususunda da farklı farklı görüşlerin ortaya atıldığını izliyoruz. Afrika Birliği, yapılan haksızlıkların, verilen zararların değerlendirilmesi ile bedel mahiyetinde tazminat ödenmesi konusunun, Batılı ülkelerin keyfine, zamanına, inisiyatifine ve takdirine bırakılmaması gerektiğini yıllardır savunagelmektedir. Mağdur Afrika ülkelerinin haklarını bir arada, toplu biçimde ve ortak bir cephe teşkil ederek savunmaları halinde sonuç alınacağını ileri sürmektedir. Nitekim geçtiğimiz ay Gana'nın başkenti Accra'da, Afrika Birliği ve CARİCOM (Karayip Ülkeleri Teşkilatı) işbirliğiyle, bu istikamette bir Tazminat Konferansı düzenlendiği basına yansımıştır. Bu tür çabalardan kısa vadede bir sonuç alınması gerçekçi bir beklenti olmamakla birlikte, doğru yöndeki çalışmalara devam edilmelidir.

George Floyd kasırgasının faydaları

2020 yazında siyahi George Floydun ABD polisi tarafından acımasız biçimde öldürülmesine kanımız donarak şahit olduk. Bu musibet olay hayırlara vesile oldu; Avrupa ülkeleri utanç dolu sömürgeci geçmişlerinden Floyd kasırgasıyla haberdar oldular, meydanlarını süsleyen sömürgeci isimlere ait yılların heykellerini bu vesileyle kaldırdılar. Batılı ülkeler sömürgeci tarihleriyle ne kadar çok yüzleşirlerse, Afrika halklarının maruz kaldığı çok derin mağduriyetlerin giderilmesi ihtimali o denli artacaktır. Almanya ile Tanzanya arasında Cumhurbaşkanı Steinmeierın ziyaretiyle başlayan süreç bu açıdan pek değerlidir.

* E. Büyükelçi

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ÖKTEM, Hasan Servet. 2026. "ALMANYA CUMHURBAŞKANI SÖMÜRGECİLİK DÖNEMİ KATLİAMLARINDAN ÖTÜRÜ TANZANYA'DAN AF DİLEDİ - 15.12.2023." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2023 / 67. Aralık 15. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/Blog/ALMANYA-CUMHURBASKANI-SOMURGECILIK-DONEMI-KATLIAMLARINDAN-OTURU-TANZANYA-DAN-OZUR-DILEDI-08-12-2023

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır